

آخرین متون مربوط به تقویم زمان (۱۹۲۹-۱۹۳۴)؛ دستنوشته‌های C^۱

ادموند هوسرل

امیرحسین رسول‌زاده

دستنوشته‌های مجموعه C شامل ۱۷ قسمت از دستنوشته‌های پژوهشی ادموند هوسرل است که در میان اکتبر ۱۹۲۹ و سپتامبر ۱۹۳۴ به نگارش درآمده است. این مجموعه به مسئله تقویم زمان و موضوعات مربوط به آن می‌پردازد.

به سختی می‌توان علت اصلی اشتغال بی‌گیرانه هوسرل به موضوع تحلیل زمان را مشخص کرد. به نظر می‌رسد که یکی از مهمترین انگیزه‌ها انتشار درس گفتارهای پدیده‌شناسی آگاهی درونی از زمان در سال ۱۹۲۸ بوده است. هوسرل، از آن جایی که تحلیل‌های پدیده‌شناختی قبلی اش از زمان انتشار یافته بود، خود را ناگزیر می‌دید که تحلیل‌های دیگر خود را درباره آگاهی از زمان که در سال ۱۹۱۷ و ۱۹۱۸ به نگارش درآمده بودند منتشر سازد. وی پس از سال ۱۹۲۸ تلاش نمود تا با کمک دستیار خود اویگن فینک، دستنوشته‌های برناو را برای انتشار آماده سازد.

تلاش‌هایی که صورت گرفت تا دستنوشته‌های برناو به شکلی منسجم و قابل چاپ درآید با کارهای فشرده‌ای همزمان شد که در مورد انتشار آثار دیگر انجام می‌گرفت. هوسرل در سال ۱۹۲۸ و ۱۹۲۹ مقاله دایرة المعارف بریتانیکا و سخنرانی‌های آمستردام را ویرایش نمود. وی در همین دوره به سخنرانی‌های پاریس و تأملات دکارتی (به صورت کنفرانس‌هایی در دانشگاه سوربن) پرداخت. علاوه بر این، هوسرل کتاب منطق صوری و استعلایی را به نگارش درآورد که در سال ۱۹۲۹ منتشر گردید و با لاندگر به در مورد "کتاب منطقی" که بعدها تحت عنوان تجربه و حکم منتشر شد همکاری نمود. پس از سال ۱۹۳۴ نیز به صورت‌بندی کتاب بحران توجه کرد. در همین جاست که تحلیل‌های هوسرل از تقویم زمان به مرحله پایانی خود می‌رسد. البته شواهد و نشانه‌های پراکنده و مبهمی در این رابطه وجود دارد که هوسرل دستنوشته‌های C را در سال ۱۹۳۵ و احتمالاً حتی کمی بعد از آن آغاز کرده است. آماده سازی دستنوشته‌های برناو توسط فینک برای چاپ به خوبی پیش می‌رفت. هوسرل در سال ۱۹۳۳ حتی به فینک پیشنهاد می‌کند که کتابی با عنوان رساله مربوط به زمان به نام هر دوی آنها منتشر شود.

هوسرل در پایان ۱۹۳۳ برای اولین بار اطلاع داد که صرف نظر از جلد اول که به پژوهش‌های دستنوشته‌های برناو مربوط است، جلد دومی را در دست دارد که حاوی "پژوهش‌های زمان از سال ۱۹۳۰ به بعد" می‌باشد و باید در پایان سال ۱۹۳۴ منتشر شود. کتاب اخیر همان کتابی است که مبنای دستنوشته‌های C را تشکیل می‌دهد. از این پس، دستنوشته‌های برناو غالباً به عنوان جلد اول (که با همکاری فینک براساس دستنوشته‌های مربوط به زمان در سال‌های ۱۹۰۵-۳۲ تدوین شد) تلقی می‌گردد.

ترتیب قسمت‌های C_۱ تا C_{۱۷} در بیشتر موارد تابع زمان نگارش آنها می‌باشد. در چند مورد، متن‌هایی که در یک قسمت قرار گرفته‌اند به لحاظ موضوعی مورد توجه بوده‌اند. دستنوشته C_۲ که حضور پویا و جاری را به عنوان پدیده نخستین پژوهش می‌نماید و دستنوشته C_۳ که به تقلیل روشی حضور پویا و زنده می‌پردازد از جمله قسمت‌هایی هستند که به لحاظ موضوعی در کنار هم قرار گرفته‌اند. C_۴ نیز عمدتاً به تحلیل‌هایی می‌پردازد که با توجه به خود - ادراکی محض (بدون خاطره و انتظار) صورت گرفته‌اند. C_{۱۱} اساساً تقویم جهان عملی انسان را پژوهش می‌نماید و C_{۱۳} به لحاظ موضوعی به گرایش غریزی توجه می‌کند. اما حتی در همین قسمت‌هایی که به لحاظ موضوعی نسبتاً مشابه می‌باشند

Husserl, Edmund. (2006). Späte Texte über Zeitkonstitution (1929-1934); Die C-Manuskripte. Springer.

نمی‌توان از طریق یک موضوع کلی، بسیاری از متون را با یک ویژگی محتوایی معین کرد. این مطلب به ویژه در مورد قسمت C_{16} و C_{17} صادق است، زیرا نمی‌توان تمام متن‌ها را در ذیل یک عنوان کلی درآورد. با وجود این می‌توان گفت که ویژگی C_{16} تقویم من از زمان و ویژگی C_{17} تقویم مشترک زمان ابژکتیو جهان می‌باشد.

می‌توان در اینجا یک فهرست محتوایی را مشاهده کرد که به لحاظ موضوعی با طرح‌های دیگر هوسرل پیوند دارد. به عنوان مثال، پیوند تنگاتنگ دستنوشته‌های C با دستنوشته‌های برناو آشکار می‌سازد که بسیاری از موضوعات مهم این دستنوشته‌ها در گروه C از منظری متفاوت نگریسته شده‌اند. برای مثال، موضوع فردیت بارها از منظری جدید بررسی می‌شود و تحلیل‌های مربوط به تقویم زمانی من که از برناو آغاز شده‌اند در مرکز پژوهش قرار می‌گیرند. حتی موضوعات دیگری که مختص به دوره برناو هستند دوباره نمایان می‌شوند مثلاً مسئله نقش پیچیده "یادآوری نزدیک" و "انتظار نزدیک". همچنین تحلیل‌های بعدی در مورد نقش یادآوری و تکرار در تقویم زمان ابژکتیو نیز تا حدی مهم می‌باشند.

هدف هوسرل در درس گفتارهای پدیده شناسی آگاهی درونی از زمان (۱۹۰۴-۰۵) و در دستنوشته‌های برناو، تحلیل همه جانبه تمام سطوح تقویم زمان بود. بخش عظیمی از دستنوشته‌های مجموعه C این تحلیل‌ها را ادامه می‌دهند و به آنها عمق می‌بخشند. گاهی اوقات به نظر می‌رسد که هوسرل قصد دارد تا برخی از شکاف‌های موجود در آثار قبلی خود را پر نماید. زیرا تحلیل‌های درس گفتارهای پدیده شناسی آگاهی درونی از زمان و بخش عظیمی از دستنوشته‌های برناو معطوف به ساختارهای صورتی آگاهی درونی از زمان، سرمنشأ و زمینه جریان‌های هیولایی نخستین می‌باشند. اما در دستنوشته‌های C تقویم من از زمان در حضور زنده و انضمامی پژوهش می‌گردد و تبیینی از تمام سطوح تقویم در گذر از حضور زنده و جاری سوژه، به زمان ابژکتیو که به طور مشترک تقویم یافته است ارائه می‌گردد. این گذر از زمانمندی سوژکتیو و حلولی به زمان ابژکتیو تنها گاهی اوقات در دستنوشته‌های برناو به عنوان موضوع مطرح شده بود.

افزون بر این، می‌توان پیوندهای آشکاری میان دستنوشته‌های C و موضوعات و مسائل تأملات دکارتی پیدا نمود. زیرا روشن است که در تمام متون مجموعه C تقلیل اولیه آشکارا انجام می‌شود یا حداقل مورد تأمل قرار می‌گیرد. بسیاری از تحلیل‌ها به تقویم زمان در درون تقلیل اولیه مربوطند. حتی تقویم من در درون قلمرو اولیه تبیین می‌نماید که چگونه من، زمانمند و بدنمند می‌گردد و تبدیل به انسان می‌شود. جهت‌گیری من در تأملات دکارتی دوباره به نحوی در این دستنوشته‌های C مورد توجه قرار می‌گیرد که مجموعه‌ای از متن‌ها از جهات گوناگون به مسئله تقویم من می‌پردازند. خود - تقویمی و خود - زمان بخشی من استعلایی (و نیز بدن بخشی و تبدیل من به انسان) در بسیاری از متن‌ها به عنوان موضوعی محوری وجود دارد. هوسرل من (Ich) را با توجه به نقشی که به عنوان قطب اعمال و تأثیرات ایفا می‌کند تحلیل می‌نماید.

حالت خاص من منفرد که جهان از طریق آگاهی منادیکی آن، تقویم می‌یابد از جهات گوناگون (مثلاً با توجه به ساختار غریزی، احساس‌های لذت و رنج آن) پژوهش می‌شود. همچنین کاهش قوا در هنگام خواب، بیماری و کهولت مورد بررسی قرار می‌گیرد. علاوه بر این، موارد مرزی تقویم نظیر خواب، تولد و مرگ به عنوان نقاط آغازین و پایانی تقویم سوژکتیو همواره در نظر گرفته می‌شوند.

اما من (Ich) نه تنها به عنوان یک موضوع در تحلیل زمان مورد توجه قرار می‌گیرد، بلکه خود را در "تقلیل همه چیز به حضور پویا" به عنوان مرکز حیات و عملکرد تقویم زمان نشان می‌دهد. از این رو، ویژگی اکثر تحلیل‌های دستنوشته‌های C تقلیل همه چیز به بُعد زیسته حضور زنده و پویا است که خود را در این جا به عنوان مرکز واقعی تقویم من از زمان نشان می‌دهد.

در بسیاری از دستنوشته‌های مجموعه C می‌توان تأملات روشی را مشاهده نمود. در این موارد توجه هوسرل به روش‌های تقلیلی پدیده شناسی و نسبت آنها با یکدیگر یعنی به تقلیل استعلایی، تقلیل اولیه، بازگشت به حضور جاری و زنده (که همواره در دستنوشته‌های C به عنوان "تقلیل به حضور زنده و پویا" نامگذاری می‌شود) و تقلیل همه چیز به ادراک محض معطوف می‌شود.

کار در زمینه دستنوشته‌های C در سال ۱۹۳۴ به پایان می‌رسد یعنی تقریباً در زمانی که هوسرل اولین دستنوشته‌های خود را درباره بحران علوم اروپایی و پدیده شناسی استعلایی به نگارش درآورد. متون مجموعه دستنوشته‌های C در این کتاب به همان ترتیبی که مورد استفاده هوسرل بوده و در آرشیو هوسرل در لوون باقی مانده، چیده شده است.

پی‌نوشت

۱. این مقاله، ترجمه و تلخیصی است از مقدمه همین کتاب که توسط دیتر لومار، گردآورنده آن، به نگارش درآمده است.